

sekre nem ajánlja a vásárlásokat; mert az intézet könnyen zavarba jöhetne, pl. ha a szállító liquidálna s az intézetnek az egész tartozását egyszerre kellene leróni.

Végül constatálandó, hogy rend és tisztaság van-e a szertárakban és hogy a leltározás pontosan és rendszeresen vezetetik-e?

DORTSÁK GYULA.

(Folytatása köv.)

REGÉCZY JÓZSEF EMLÉKEZETE.

(1851—1895.)

Tekintetes Társaság! Nyitott sírnál mindenkor lesujtva állunk. Fájdalom tölt el magaskorú aggastyán sírjánál, de vigaszunk is van ott, mert egy teljesen bevégzett életet látunk sírba szállni. A gyöngéd gyermek sírjánál meg az vigasztal, hogy a kis halott nem ismerte még azon viharokat, melyek az ember szívét oly gyakran feldűlják és nem a sok ezernyi bajt, melyet az élet zavaros folyama magával hord. Ám honnan merítsünk vigasztalást akkor, ha férfi törött meg a sírnál legszebb munkaerejében; ha az étellel termékeny eszmék is semmisültek meg, szóval, ha reményeink sírjánál is állunk!?

A fájdalom ilyen érzetével állok ma e díszes helyen, midőn tek. Társaság megtisztelő megbízásából az lett feladatomban, hogy tagtársunknak, felejthetetlen mesteremnek Regéczy Józsefnek emlékét megújítsam. Midőn e feladatnak megfelelek, egyúttal vigasztalást akarok keresni a vesztesség fölött nagy érdemeinek felsorolásában, elmondásában annak, hogy mit alkotott mint gyakorló pädagogus és író, és lefestésében azon szép és nemesnek, mi jellemének képében egyesült.

A festendő képhez nem fogom — mert nem is kényszerülök — a színeket a képzelet világából venni: a ki Regéczyról szépet és jót akar mondani, annak az a könnyű feladat jutott, hogy csak a valót kell mondanania. De ha az ecsetvonásokon itt-ott meg fog látszani a szerető tanítvány kezének reszketése, azt éppen e díszes társaság fogja legkönnyebben megbocsáthatni, melyben Regéczynek annyi szerető barátja találta-tik, mert hiszen forró szeretettel ölelte ő is szívére mindenkor Társulatunkat és tagjait.

I.

Mint oly sok szerető s boldogulásáért küzdő jelese az emberiségnek, Regéczy is a szegény földnépének gyermeke volt. Hajlamai már

kora ifjúságában a tudományok felé vezették. A csapások és megpróbáltatások, melyek őt szüleinek kora halálával érték, már zsenge ifjúságában a tanítás mezejére vitték, hogy mások tanításával keresse meg mindennapi kenyerét. — Érettségi vizsgálatának letétele után, hogy vágya minél hamarább s könnyebben teljesedjék, hogy t. i. a történelem s földleírás tanára lehessen, mely tárgyakban az ismeretek bősége és az eseményekben való gazdag tájékozottsága által valamennyi társát fölülmulta, belépett a kegyes tanítórend tagjai közé. Két évet töltött e rend tagjai közt s e két év az alapkő-letételnek komoly ideje volt. Az egyik évet, mint novitius Váczon töltötte, a következőt, mint az elemi iskola. I. és II. osztályának tanítója, a rendkormány intézkedése folytán Privigyén. — A neveléstudományokkal már ott kezdett foglalkozni, de csak mellékesen, tanulmányainak legfőbb tárgyai, mint leendő gymnasiumi tanárnak a történelem és földleírás voltak. Tanítói kötelezettségének a legnagyobb mértékben megfelelt, s a pädagógiából szerzett elméleti ismereteit tanításaiban mindig felhasználta. Különösen kiemelendő az a páratlan eredmény, a melyet iskolájában a magyar nyelv sikeres tanításával tudott felmutatni.

Egy évi itteni működése után, mivel belátta, hogy ő voltaképen népnevelőnek született, s mivel egyik magyarelles elüljárójával nem tudott megférni, kilépett a szerzetből, a honnan a legszebb emlékeket vitte magával az életbe. Két nehéz éve az önfentartási küzdelemnek következett azután, melyek egyikét, mint egyéves önkéntes a katonaságnál, másikat, mint napidíjas a kassai törvényszéknél töltötte el. A szegénység és a korai önfentartás kötelezettsége már sokakat akadályozott meg természetes fejlődésükben. Regéczy Józsefnek is legalább két évet vett ki életéből. De az ő erős akarata és szorgalma győzedelmeskedett a nyomasztó körülmények felett. A mellett, hogy önerejéből szerezte meg az élet mindennapi szükségait, a lélekölő és fárasztó munka után annál szivesebben olvasgatott és jegyezgetett kedves történelmi könyveiből. Kötetek telnének ki azon akkor készült jegyzeteiből, melyeket most, mint becses ereklyéket őrizek; úgy, hogy midőn ezen annyira nem neki való foglalkozástól megválva, magán nevelő lett Róth Károly nyugalmazott tábornoknál és a nevelés és tanítás mezejére lépett, már teljesen otthonos volt kedves tárgyaiban. De itt nem állott meg, hanem egymás után szedte elő a sok kitünő német és angol szerzőt, hogy a művelődéstörténelem minden ágába lehető mélyen behatolhasson. — Egyesek ezek közül mélyebb természettudományi készséget kívántak, de Regéczy tanítványai is e tárgyak elemeire voltak oktatóndók, s így őt lassan-lassan egészen e térre szorították. Itt tanulmányozta át, még pedig alaposan Hückel és Darwin alapvető munkáit, melyekben a gondolkodás módjának és tárgyának sajátos felfogásával

találkozott, a mi későbbi tanulmányaira annyira kedvező befolyással volt.

Ily sokoldalú készütségnek azonban nagyobb tér kellett, kevés volt az egy-két tanítványa, szóval Regéczy az iskola légkörébe kívánczolt. Eljárt a szomszéd tanítókhoz, a kikkel mindig jó barátságban volt, megfigyelte tanításukat s néha-néha tanítás közben átvette tőlük a szót s ő maga kezdett tanítani. «A mennyire haragudtam, beszélte nekem Valencsik János, akkori nagysúri segéd-tanító, (most szárazpataki kántortanító), ha mások avatkoztak tanításomba, annyira örültem, ha Regéczy tanítását hallgathattam iskolámban, mert a legesekélyebb dolognál is igen sokat tanulhattam tőle; mivel mindegyik tanítása igazi mintatanítás volt». — Odahaza pedig, az egyes természeti tüneményeket gyakorlatban is be akarván mutatni, soha sem fogyott ki a kísérletezésekből. Néha nyilvános előadást is rendezett chemiai mutatóványokkal.

Ezek mellett soha egy perczig sem feledkezett meg arról, hogy ő a tanári pályára készül, tehát a megfelelő philosophiai ismeretekre is szüksége van. Ezen három év alatt, melyet Róth házában töltött, az egyetemen teendő vizsgára teljesen elkészült. — Szerencsétlenségére azonban épen akkor változtatták meg az egyetemi vizsgálat módját s a vizsgadíjakat újból szabályozták, minek következtében Regéczy, mint oly sok más, egyetem helyett tanítóképzőbe szorult. De a mint a gyémántot száz más kő között is egyszerre megismerjük, Regéczy alapos s tudományos készütségét is csakhamar felismerték, a mi egyrészt csupa kitűnő osztályzatú oklevelében és Wiedermann Károly, főigazgató azon egyhangulag helybenhagyott nyilatkozatában, hogy ily kész ember tanítóképzőben még nem állt a vizsgáló bizottság előtt, másrészt Grón Lajos, a nagyszombati képző akkori igazgató-kanonokja abbéli elhatározásában nyilvánult, hogy felszólította Regéczyt, fogadná el az intézetöknél üresedésben lévő tanári állást. — Hogyne kapott volna két kézzel az ajánlat után, mely a már oly régen óhajtott vágyát kielégítette s alkalmat adott arra, hogy tudományával ne csak egy szűk kört szolgáljon, hanem százakba csepegtetvén be tudományát és lelkesedését, azokat elküldhesse, mondván: menjetek és tanítsatok!

1877. szeptember 19-én foglalta el új állását a nagyszombati tanítóképző-intézetben, mely akkor csak úgy kongott az ürességtől, de a mely később mindinkább népesedni kezdett s lassan az ország legnépesebb képzői közé emelkedett. És vajjon miben rejlett annak oka? Semmi másban, mélyen tisztelt Társaság, mint Regéczy kiváló személyiségében. Sokoldalú képzettsége, tanítványai iránt való szeretete, szigorúsága s igazságossága, tisztességes bánásmódja, példás kötelességérzete, világos, egyszerű, érdekes, mindig rendszeres és tudományos módszerű, de tanítványainak előképzettségét soha túl nem haladó előadása csak-

hamar megalapította az intézet hírnevét. — Regéczy követelte, hogy a pædagogia helyet kapjon a tanulmányok között, s mint ilyennek elmélete rendszeresen taníttassék, mert a gyakorlat egymagában mit sem ér, de viszont veszteségnek tartotta azt a napot is, melyen növénydekei valami gyakorlati dolgot el nem sajátítottak volna. — Tanítványai atyjukként tisztelték, szerették s róla minden új évkor és névnapján megemlékeztek még akkor is, mikor már régen elhagyták intézetét és nemcsak leveleikkel s jó kívánságaikkal, de ajándékaikkal is felkeresték, és ki egy hordócska borral, ki egy vaddal szerzett neki kedves meglepetést. Tanácsért, felvilágosításért hozzá fordultak akár magán ügyeikben, akár a nevelő-oktatást érintő egyes kérdésekben. S nem volt rá eset, hogy ezt bármely tanítványától megtagadta volna, mert tanári hivatásával nem tartotta megegyeztethetőnek, hogy a tanítóképzből kikerült fiatal embert teljesen tanácstalanul magára hagyja. Azért volt keresett Regéczy iskolája s kerestek a belőle kikerült tanítók.

Mint tanár, az intézetnek úgy szólván minden tárgyát tanította egyforma szakértelemmel és kitartással, 1886 óta pedig, mely évben az intézet igazgató-tanárának kineveztetett, a pædagogiai tárgyakat ép oly kitünően, mint előbb egyéb tárgyait.

De tanári működését mindezekkel még nem tartotta teljesen kimerítettnek, hanem részt vett minden tudományos, közmívelődési vagy humánus egyesület működésében. A nagyszombati vicariatus területén működő néptanítók egyesületében előbb irodalmi figyelő, majd Zelliger József 1886. évben bekövetkezett halála után az egyesület elnöke volt, s hogy ez egyesület oly szép eredménnyel működik, nagyrészt Regéczy érdeme. A nagyszombati kisedővő-egyesületnél titkári s más egyesületeknél ismét más tisztségeket viselt, mindenütt a megérdemelt tiszteletet s nagyrabecsülést keltve maga iránt. A pozsonyi közmívelődési egyesület nagyszombati fiókjának ülésein többször felolvasást tartott.

Ezen, az emberiség művelődésére irányuló munkájában fáradni nem tudó működésével ismertté és tiszteltté tette nevét mindazok előtt, kikkel valaha egy körben működött, mind pedig azon helyeken, a hová anífványai eljutottak, de országos hírnevét, mindnyájunknak háláját és elismerését irodalmi munkásságával érdemelte ki.

II.

Regéczy irodalmi érdemei kétfélék. Az egyik csoportba azok tartoznak, melyeket saját irodalmi munkásságával szerzett, másikba pedig azok a folytonos buzdítások és útmutatások, melyeket a vele érintkező tanítóknak szüntelen osztogatott, hogy őket irodalmi tevékenységre ser-

kentse. Valódi érdemek ezek, mert ezen útmutatásaival lehetővé tette, hogy azok fölülemelkedve az akkori pædagogiai lapok rendes színvonalán, maradandóbbat alkossanak.

Ő maga már privigyei tartózkodása alatt is szép jelét adta az irodalmi munkásság iránt való hajlamának, midőn «Cæsar és Napoleon» czímmel egy történelmi párhuzamot dolgozott ki. A későbbi küzdelmek azonban annyira lefoglalták idejét, hogy legfeljebb tanulásnak szentelhetett naponkint néhány órát, s mint láttuk, azokat annak is szentelte. Az elejtett fonalat csak mint nagyszombati tanár vehette fel ismét a 70-es évek utóján. Ugyanis a Thinágl János szerkesztette «Tyrnauer Wochenblatt»-öt nagy utánjárás után sikerült «Nagyszombati Hetilap»-pá változtatnia olyképen, hogy ezentúl a lap fele mindig magyar közleményekkel töltsék meg, mi által újat tört a Nagyszombatban annyira elhagyatott magyar culturának. Száma sincs azon kisebb-nagyobb cikkeknek, melyeket aztán e lapba irt.

A pædagogiai irodalom terére azonban csak később lépett Regéczy. A szembeszökő ellentétet a theoria és praxis közt látta. Látta a kellő theoretikus ismeretek nélkül szükölködő tanítóság vergődését, de akkor nem rontott nekik, hanem előbb maga, elhagyva előbbi tárgyainak további tüzetes tanulását, egészen a philosophia és pædagogia tanulmányába mélyedt. S minél jobban mélyedt beléjük, annál jobban gyökeret vert benne az a meggyőződés, hogy a pædagogia csak akkor lendülhet föl, ha azt a lélektanra alapítjuk. Tanulmányának két tárgya között igaz gyönyörűséggel kereste az összekötő kapcsokat. Egy-egy ily felfedezett kapocs kimondhatatlan örömet szerzett neki. Tanulásának bő eszközeit Herbart és követőinek művei szolgáltatták. Nem felelte el azonban azt sem, hogy a tudományra nézve legártalmasabb az egyoldalúság s azért az iskola ellenségeinek lehetőleg minden fegyverét iparkodott megismerni s adandó alkalommal a maga javára felhasználni. Különös figyelemmel tanulmányozta Diesterweg munkáit, majd a pædagogia legnagyobb szélhajtóját, mint Ditttest nevezte, kísérté nagy figyelemmel. A pædagogia történeti kifejlődésének megismerésére áttanulmányozta a régibb nevezetesebb írókat is. Hogy a fontosabb magyar pædagogiai irodalmat is egészen ismerte, felemlíteni szinte felesleges. Ennek azonban igen gyenge hatása volt Regéczyre.

Ezek nagyjából (mivel időm a részletes felsorolást nem engedi) azon tanulmányok, melyek elvégzése után Regéczy hozzáfogott ahhoz, hogy a pædagogia ügyét tollával is szolgálja. Legelső dolga volt e téren, hogy a «Katholikus tanító-egyesületeink teendői» czímű cikkében* felhívja a tanítók figyelmét a theoria és praxis egymáshoz való szoros

* Népiskolai Tanügy XIII. évf. 275. lap.

viszonyára. Hangsúlyozza mind a kettőnek fontosságát és különösen ajánlja az elhanyagolt theoria felkarolását. Legalkalmasabb térnek véli erre a tanító-egyesületeket és a bennök felállítandó könyvtárakat, valamint az egyesületek gyűlésein tartandó vitákat, melyeknek tárgyai már előzőleg volnának tanulmányozás végett közzéteendők. S ki ne adna neki ezekben igazat? Ugyanakkor dolgozni kezdett egy nagyobb czikk-sorozaton, melyben ki akarta mutatni, mik az akadályai annak, hogy a magyar tanító-ság, melyben a tehetségek sem hiányozhatnak teljesen, az önképzésbe, a tanulásba sehogysem akar belemenni. S a mint tanulmányában és gondolkodásában folyton előre haladt, elijesztő eredményekre jutott. Látta, mint marad magára az életbe kikerült fiatal tanító támasz és vezér nélkül, s így ha volna is benne akarat, nem haladhat előre az önképzés terén. Van azonban egyik-másik olyan is, a ki már elég erős alapot visz magával a tanítói pályára s önképzésben még sem tud semmire menni. Nem, mert elfojtja azt a tanító nyakára ültetett önkény és dilettantizmus. Elveszi kedvét a dilettánsoktól jövő sok megaláztatás és igazságtalan ítélet, valamint azon körülmény, hogy előléptetésre s érdemeinek méltánylására soha sincs kilátása. E gondolatainak egyes cikkekbe szedett eredményét egymás után tette közzé a «Népiskolai Tanügy» hasábjain, melyekből végre az a kötet keletkezett, melyet mi «Népiskolai felügyeletről» czímen ismerünk, mint Regéczynek legjobb alkotását. Szakfelügyeletet sürget itt, hogy a tanítót megóvja méltatlan megaláztatásoktól, s önképzésében legyen vezére, gyámolója, munkájában pedig útmutatója. Az iskolát ki akarja vonni úgy az állam, mint az egyház feltétlen hatalma alól s egyáltalában távol tartani minden politikai mozgalmaktól s még inkább a pártharcoktól. «Olyan virág az iskola, szokta volt mondani, mely csak békében virágozhatik.» Állam, egyház, község és szülő karöltve munkálkodjanak az iskola föllendítésén. Művét a kritika osztatlan tetszéssel fogadta; szak- és napilapok egész tanulmányokban méltatták, kitünő alkotásnak, úttörő munkának mondták és szerzőjéhez, méltán, nagy reményeket fűztek. E tanulmány két év munkája volt. E közben azonban folyton más actualis kérdésekkel is foglalkozott s ha szükségét látta, egy-egy cikkben hozzájuk szólt hol egy, hol más lapban, legtöbbször a «Népiskolai Tanügy»-ben. Ilyen cikkei: «Tanítóképzés akadályai,¹ a hol rámutat az akadályra: a tanítói pálya háladatlan voltára, mely bizony semmi jobb tehetséget nem csábít oda és a tanítóképzők azon hibájára, hogy két cél után törekedve, t. i. általános és szakműveltséget nyújtani, azok egyikét sem érhetik el. «A váltakozó rendszer,² «A középpont,³ «Internatus vagy externa-

¹ «Népiskolai Tanügy» XV. évf. 107, 115, 122 és 130. ll.

² U. o. 137. l.

³ «Népisk. Tanügy» XVI. évf. 9. l.

tus». ¹ Ez utóbbi válasz volt Trefort akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter egyik levelére, mely szerint «tanítókat a tanítóképzőkben internatus nélkül nevelni nem lehet». Éles hangon, a bizonyítékok egész özönével bizonyítja, hogy tanítókat, legalább jókat, a világban mozogni tudó és önképzésre hajlókat, csakis a nélkül nevelhetünk. — Ide tartozik még «Pædagogikiánk egy sötét pontja» ² című cikkelye, a mely fájdalmas feljajdulás a fölött, hogy pædagogiai íróink legnagyobb része minden előkészület nélkül fog munkájához, és logikai, módszeres s tudományos gondolkodás híjával készíti azt el. — 1885. évben 50 éves írói jubileumát ülte a köztisztviselőben álló István bácsi, Májer István választott püspök. Regéczy megragadta az alkalmat s oly könyvet ³ adatott ki a nagyszombati vicariatus területén működő róm. kath. tanítók egyesületével, mely párját ritkítja a tanügyi irodalomban, s a mely mindenkor becsületére válik úgy neki, mint a kiadó tanító-egyesületnek. Igen, neki is, mert az ő eszméje volt, ő gyűjtötte hozzá a munkatársakat, gondozta a gyönyörű kiadást s egy szép terjedelmes cikket irt belé a tanítók önképzéséről. Valóságos vezérfonal ez az önképzésre kész, de tanácstalanul álló tanító részére. Kiváló figyelmet érdemel a rendkívül széles irodalmi látóköréről tanuskodó irodalmi figyelői jelentése, ⁴ melyet az egyesület 1885. évi nagygyűlésén terjesztett elő.

Azon körülmény, hogy a pædagogiai lapirodalom belső bece, mint dr. Kiss Áron is írja, ⁵ nincs a terjedelemmel kedvező arányban, s a legtöbb lap csak az iskola politicumával foglalkozik, arra indította, hogy egy új pædagogiai folyóiratot indítsion, melynek czéljául tisztán a pædagogikiának, mint tudománynak művelését tűzte ki. E folyóirat 1887-ben indult meg «Kalauz» czímen, s csakhamar a legjobb vidéki lappá emelkedett tisztán tudományos módszere s pártatlansága által. A teljes objectivitás volt e lap minden sora.» A *Kalauz* nem fog személyekkel foglalkozni, nem egyéni nézetekkel, melyeket semmiféle tárgyi érv nem támogat, hanem tisztán tudományos dolgokkal. Ugyanezért tudományos vitatkozásnak a legnagyobb örömmel szorítunk helyet, de személyeskedésnek tért nem engedünk» írta programmjában, és e programmot mindvégig meg is tartotta. De még csak saját személyének védelmére sem használta fel soha annak hasábjait, bár az ellene való

¹ U. o. 25. és 33. ll.

² U. o. 81. l.

³ Emlékkönyv dr. Majer István, vál. püspök, Esztergom, főegyházmezei főtanfelügyelő stb. félszázados írói jubileumára. Nagyszombat, 1886.

⁴ «Népiskolai Tanügy.» XV. évf. 406. l.

⁵ Dr. Kiss Áron: A nevelés és oktatás kézikönyve. VI. kiad., 194. l.

örökös áskálódásra szövetkezett kisdéd, de kitartó csapatnak meg-meg-újuló oktalán támadásai neki erre nemcsak a jogot megadták volna, de erős, olykor gúnyos, vitázó hangjának elég hálás és csábító anyagaúl is kínálkoztak. «A magánügy: magánügy, még ha a szerkesztőt érinti is az» — mondotta sokszor. Regéczyt mint szerkesztőt jellemzi az a szorgalom, melylyel a mellett, hogy a lap összes belső és külső ügyei felett őrködött, ráért arra is, hogy lapjába ő írja a legjobb cikkeket,* s mintegy mintaképeül állítsa munkatársai elé. Legtöbb figyelmet érdemelnek ezek közül «Herbart és követői» és «Népiskoláink intenzív fejlesztéséről» írt tanulmányai. Az első eleje egy nagy műnek, melyben történetét, kritikáját és alkalmazását akarta leírni a Herbart-iskolának, melynek buzgó követője volt. Tervének további kivitelében, sajnos, mint oly sok szép más tervének** megvalósításában megakadályozták őt viszontagságos életének izgalmai, kezdődő betegsége és korai halála. Igaz szeretettel és lelkesedéssel dolgozott e tanulmányon, meg is látszik az minden során, különösen kedves Zillerje domborodik ki szépen. Sokaknak ilyféle megjegyzését hallottam már, hogy «ily igaz élvezettel e szakba vágó könyvet még nem olvastam». A másikban bátran síkra száll a pädagogia védelmére a laikusokkal szemben s kimutatja, hogy iskoláink csak úgy fejlődhetnek, ha a tanítók kellő műveltséggel s szakképzettséggel bírnak, ha felügyelőjük szakember, ki a tanítót nemcsak dicsérni vagy szidni tudja, hanem neki hasznos utasítást is adhat. E cikk további részei a kellő számú szakember képzéséről szólnak.

Nagy szolgálatot tett a «Kalauz» a régi kath. pädagogia történetének, hol egy-egy szép, alapos tanulmányával, hol pedig a régi adatok

* Regéczynek a «Kalauz»-ban megjelent cikkei (az 50 könyvismer-
tetésen és számos apróbb közleményen kívül) a következők:

A theoria fontossága. I. évf.

Az egyszeregy tanítása lélektani alapon. I. évf.

Herbart és követői. II. és III. évf.

Népnevelésünk intenzív fejlesztéséről. IV. évf.

A tanító munkája. V. évf.

Felméri Lajos päd. műve. V. évf.

A hercegprimás tanügyi tervei. VI. évf.

Néptanítók és a közös iskola. VI. évf.

Mi teszi a tanítót szakemberré? u. o.

Állam és közös iskola. VI. évf.

Kravszky József és a kisdédóvás. VI. évf.

Talpra magyar tanító. VI. évf.

Szent József a tanítók védőszentje. VI. évf.

A pápaság befolyása magyar hazánk megalapítása és megállandosí-
tása körül.

** Többek közt egy pädagogiai lélektan megírását is feladatául tűzte ki.

közzétételével. Könyvismertetései mindig a legalaposabbak voltak, s akár elítéltek, akár megdicsértek valamely munkát, ítéletüket mindig tudományon alapuló érvekkel támogatták.

Szakkönyvecskéknek Regéczy mindig ellensége volt s így olyanok írására soha sem gondolt. Azonban az általa is szükségesnek tartott olvasókönyv, számolási gyakorló könyv és Abc-és könyv megírását tervbe vette. A két utóbbi el is készült. Számolási gyakorlókönyvét csak nem rég adta ki Stampfel, de számos, életből vett példája s az ezekből levont világos szabályai miatt máris nagy elterjedtségnek örvend. A normál szavak szerint megírt Abc-és könyve, melyet Katinszky a Szent István-Társulatban oly kedvezően bírált meg, kiadó hiányában, sajnos, még most is kéziratban van.

Nagybecsű az a közleménye is, melyben a gyakorlati képzést fejtegeti lélektani alapon, a «Magyar Tanítóképző» hasábjain.¹ Utolsó cikke is ott jelent meg a tanítóképző-intézeti tanárok képzéséről.²

Munkáit mindenkor erős, de nem türelmetlen katolikus szellem hatja át. Katolikus volt gondolkodásmódja és meggyőződése, de azért Herbartnak vagy Fröbelnek pädagogiai nagyságát tiszta szemmel látta, s vívmányait a katolikus nevelés érdekében értékesíteni tudta. «Szerző, írja egy kritikusa,³ az iskola-ügyekben a katolikus szempont buzgó híve. De művében nincs meg az az üres, kenetes hang, mely a más hangulatú lélek előtt vagy hazugságnak, vagy együgyűségnek tetszik. Szerző nem hiszi, hogy a buzgó imádság pótol mindent; tudást, szakképzettséget, gyakorlatot kíván: szerzőnk igazi tanfőúr.» — «Népiskolai felügyeletről» című művének egy fejezete röviden azt mondja: Ha rossz az egyházi felügyelet és valaki helyébe szakfelügyeletet ajánl, mi készséggel igazat adunk neki; de ha a rossz egyházi felügyelet helyett még rosszabb világít ajánl, józan észszel pártjára nem állhatunk. Egy másik helyen így nyilatkozik: «Elismerem, hogy nálunk az államnak fontos kívánni valói vannak az iskolától, ámde kereken tagadom azt, hogy e czélokat csakis a közös iskolával tudná elérni, s merem azt is állítani, hogy a jó kath. iskola az állami czéljait is jobban eléri, mint a közös iskola; természetesen az állami czélokhöz nem számítom az esetleges kortes szolgálatokat».⁴

Terjedelmét tekintve nem sok a mit írt, de a mit leírt, azt komoly tanulmány és gondolkozás után írta csak le. Előadása mindig megtartotta a kellő tudományos színvonalat.

¹ Magyar Tanítóképző. 1890. évf. IV. füzet.

² U. o. 1894. évf. VII. füzet.

³ Päd. Szemle. VIII. köt. 129. l.

⁴ Kalauz. VI. évf. 61. l.

Regéczy ezen működése mind nagyobb és nagyobb elismerésben részesült. Pædagogiai irodalmunk legkiválóbb alakjai keresték barátságát és örömmel tekintettek nemes jellemére, vasszorgalmára és nagy tehetségére. Sebesztha, Felméri, Kiss Aron, Hetey Gábor, Mayer Béla, Katinszky, Verédy, Gyertyánffy mind részt követelt Regéczy szívében, különösen akkor, mikor az már mint a «Kalauz» szerkesztője szerepelt. «Örülök, így szól Sebesztha, hogy ezzel (a tanárképzéssel) oly férfiú foglalkozik, a ki mellé én ma alapos készütség tekintetében irodalmunk férfiai közül csak nagyon keveseket tudok állítani.» Vagy írja ugyanez egy hozzám intézett levelében: «Én őt (Regéczyt), az önművelődés terén bámulatos magaslatig emelkedett autodidaktát nem csak tiszteltem, de őszintén nagyra becsültem». Csupán Sebeszthát nem azért idézem, mintha a többiek kevesebb tisztelettel szóltak volna róla, hanem azért, mert neki voltak legellentétebb elvei Regéczyvel szemben.

Midőn Hetey Gábor minden igyekezetét összpontosítja, hogy a tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesületét megalkossa, s abba a felekezeti tanárokat is bevonja, mint a kath. tanítóképző-intézeti tanárság szellemi vezéréhez, Regéczyhez fordul először. S valóban jó helyen kereste emberét, mert Regéczynek nagy része van abban, hogy a felekezeti tanárok is csatlakoztak a mozgalomhoz, s beléptek az egyesületbe.*

A tanítók nagy része s egyáltalában kath. tanügyi irodalmunk számottevő alakjai bibliaként fogadták munkáit. Egyes passusaira, mint legfőbb e nemű tekintélyre hivatkoztak. Tőle kértek tanácsot, eszméket, tőle hasznos könyveket forrásokúl. Terveiket vele közölték s kikérték véleményét. Személye állandóan központot képezett kath. tanügyi irodalmunkban. Akkori (1885—1892) kath. tanügyi lapjaink számbavehető cikkeinek fele az ő elméjében fogamzott meg s az ő tanácsai szerint készült. Hány oly dölogról olvasok az ezret meghaladó levelei közt, mely egy válaszával megszűnt, s hányról, mely tanácsa folytán napvilágot látott és diadalmaskodott! Mindezen levelek a legnagyobb tisztelet és ragaszkodás hangján szólnak. «Mily rengeteg anyaga lehet az oly léleknek, — írja Dreisziger Ferencz, — ki ily játszva tárja elénk a legnagyobb súlyú érvek özönét. Igazán, szinte elkedvetleníti törekvő lelket, hogy abba a magasba, a honnét ily hangok jönnek, csak a hegy lábától tekinthetek.»

III.

Nem volna teljes a Regéczyről festett képem, ha benne mint emberről s mint jó barától meg ne emlékezném, mivel legjobb volt mind-

* L. M. Tanítóképző. 1888. évf. III. füzet és 1895. IV. füzet, 239. l.

azon emberek között, kiket én eddig megismertem. Bár ő maga is szegény volt, nem ment üres kézzel soha tőle a szükségben szenvedő, ha hozzá segítségért fordult. Szegény, de törekvő tanítványai közül egyet mindig asztalához ültetett, nehogy az kénytelen legyen megszakítani tanulmányait. — Családját nagyon gyengéden szerette, közte s a tudományok közt osztotta meg életét. 1879-ben vezette oltárhoz Thinágl János előkelő kereskedő leányát Francziskát, kivel a legjobb házasságban élt. Frigyüket öt gyermekkel áldotta meg Isten, s boldog családi életről csak annak lehet fogalma, a ki ezt látta. — Barátságára, mint kősziklára lehetett építeni. — A zajos mulatságokat kerülte, de egy kis bizalmas körben igen jól érezte magát s ott jó társalgó is volt. Legtöbb szórakozást a sakkjátékban talált, melyet, mint minden mást, nemcsak gyakorlatból, de elméletből is megtanult.

Mint valódi tudós, csak tudományával foglalkozott s bár igen csekély fizetése volt (735 frt), alig vett részt azon mozgalmakban, melyek a fizetésjavítást állandóan sürgették. — A szó szoros értelmében véve jó hazafi volt, de ki nem állhatta a hazafias nagyképüsködést. 1878-ban Grünwald Béla a «Felvidék» című röpiratában felhívta a figyelmet a nagyszombati tanítóképző-intézet cseh állapotaira, a hivatalos vizsgálat kiderítette, hogy csak egy magyar tanár van ott, a neve: Regéczy József. Ugyanígy volt féltett katholicismusával is. Száz meg száz variatióban, mondta el száz és száz tanítványának intó atyai szavát: Legyen jó hazafi s ájtatos, buzgó hive egyházának. Mint igazi katolikus szerette ő még ellenségeit is, kik pedig irigyelve tőle az őt környező tiszteletet s érezve azt a szellemi felsőbbiséget, melylyel közülök oly magasra kiemelkedett, tehetetlen dühöngéseikkel sok keserűséget okoztak neki. Regéczy mindezek után sem gondolt bosszúra, hanem még maga keresett mentességet számukra, s gyakran fohászzkodott az egek hatalmas urához: Uram bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!

Így élte ő csendes visszavonultságban és munkálkodásban napjait. Es én szerető tanítványa bámultam és nagyrabecsültem azt a férfit, kinek munkaereje és a tudományok iránti szeretete oly sok elkedvetlenítő körülmény közt sem lankadt; a ki betegsége leghevesebb fájdalmai között is jó munkakedvvel gyűjtögette az adatokat azon értekezéseihöz, melyekkel helyét akarta elfoglalni Társaságunkban és a Szent István-Társulat tudományos és irodalmi osztályában, mely társulatok őt működésének elismerésül tagjai közé választották; és a kinek még akkor is, midőn maga is vigasztalásra szorult volna fájdalmaiban, nem voltak panaszai, de igen vigasztaló szavai síró családjá és barátai számára. Csak azzal tudom ezt magyarázni, hogy az élet mostohaságaiért tudománya és családjá szeretőtében kerestt és talált vigaszt és enyhülést. Ma egy éve szólította magához az Úr hosszas szenvedés után szerető szolgálját, mély

gyászbba borítva pädagogiai irodalmunk önzetlen munkásait. Most ott pihen azon város temetőjében, melynek falai között töltötte munkás életét, szerezte dicsőségét és szenvedte keserúségeit.

*

Tekintetes Társaság! Ha a közjó munkájában elesett jelesek megérdemlik a rokon nemes szívek koszorúját, akkor az, melyet ma Regéczy József sírjára helyeztünk nincs, méltatlan helyre téve. Nem rideg hant az ő sírdombja még ma, halálának évfordulóján sem, hanem a kegyelet áldozatos oltára. Nem azt akarom ezzel mondani, hogy özvegyét és gyermekeit semmi idő, semmi zivatar sem tarthatja vissza, hogy e sírt minden Isten adta nap meg ne látogassák, hanem azt, hogy ritkán jönnek oda a nélkül, hogy az elhunytnak egyik másik tanítványát ne találják ott; ritkán a nélkül, hogy egy-egy szegényesen öltözött öreg asszonyka ne imádkoznék annak hamvainál, ki őt, míg élt, nemcsak krajezárokkal, hanem — bár mint mondám, maga is szegény volt — forintokkal titkon istápolta. Majd néhány szépen kinyílt virág van cserépben a dombra helyezve! Az az édes anya, az a nőtestvér helyezte azt oda, kinek fiát vagy testvérét Regéczynek atyai keze emberré tette, vagy tán az elzülléstől mentette meg. — A magánkegyelet ezen emlékjelei díszes, tiszteletre méltó helyet biztosítanak, mélyen tisztelt Társaság, a mi koszorunknak is, és a ki a szent ügyért való önzetlen ideális lelkesedést — mely nélkül nagyot e világon még senki sem alkotott — becsülni tudja, s a ki fel tudja fogni e lelkesedésből fakadó és alapos tudományosság forrásából táplálkozó munkának értékét, koszorunkból sem most, sem a jövőben egy levélkét sem fog letépni soha.

Füzes-Abony.

MARMULA JÁNOS.

IRODALOM.

Teendőink a népoktatás terén. Irta Halász Ferencz kir. tanfelügyelő.
Budapest, 1896. Lampel R.

Halász Ferencz kir. tanfelügyelőnek, a vallás- és közokt. minisztériumban a népoktatásügy egyik alosztály-főnökének e cím alatt megjelent könyve a legfigyelemre méltóbb könyvek egyike, a melyek újabban a népoktatás ügyében napvilágot láttak. Nem annyira a könyvnek belbecse, eszméinek eredetisége, mint írójának egyénisége s közoktatási szervezetünkben elfoglalt állása teszi azzá. E művecske nem merő elmélet, hanem *programm*; felsorolja azokat a teendőket, a melyek a legközelebbi jövőben megvalósítandók s a melyek a legtöbb valószínűség szerint